

Lieta C-292/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 3. maijs

Iesniedzējtiesa:

Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 26. aprīlis

Prasītājs:

Fiscalía Europea

Izmeklēšanā iesaistītās puses:

I.R.O.

F.J.L. R.

Pamatlietas priekšmets

Eiropas Prokuratūra – Efektīva tiesiskā aizsardzība – Tiesības uz taisnīgu tiesu –
Pārbaude tiesā – Liecinieka liecība – Aizstāvības tiesības

Lūguma priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 267. pants – Valsts tiesību normas saderība ar Regulu (ES) 2017/1939 – 42. panta 1. punkts – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 6., 47. un 48. pants – Efektīva tiesiskā aizsardzība – Tiesības uz taisnīgu tiesu – Pārbaude tiesā – Direktīva 2016/343 – 7. pants – Līgums par Eiropas Savienības darbību – 86. panta 3. punkts – Līgums par Eiropas Savienību – 2. pants un 19. panta 2. punkta otrā daļa – Līdzvērtības princips

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Regulas 2017/1939 42. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā 2021. gada 1. jūlija *LO 9/2021* [Konstitutīvā likuma 9/2021] 90. pantu, kas no pārbaudes tiesā izslēdz tādu Eiropas Prokuratūras procesuālo aktu, kas rada tiesiskas sekas attiecībā uz trešām personām (iepriekš minētajā izpratnē), kā, Eiropas deleģētā prokurora lēmumu par liecinieku izsaukšanu, kas ietverts 2023. gada 2. februāra dekrētā?
2. Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 6. un 48. pants un Direktīvas (ES) 2016/343 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesību normu kā 2021. gada 1. jūlija Konstitutīvā likuma 9/2021 90. pants, kopsakarā ar tā 42. panta 1. un 3. punktu un 43. pantu, kas no pārbaudes tiesā izslēdz tādu Eiropas Prokuratūras procesuālo aktu kā Eiropas deleģētā prokurora lēmumu izsaukt kā liecinieku trešo personu, attiecībā uz kuru ir pamatotas aizdomas par līdzdalību izmeklējamajos noziedzīgos nodarījumos?
3. Vai LES 19. panta 1. punkta 2. daļa un LESD 86. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu pārbaudes tiesā sistēmu, kāda ir paredzēta Konstitutīvā likuma 9/2021 90. un 91. pantā attiecībā uz Eiropas deleģēto prokuroru aktiem, kas pieņemti saskaņā ar Konstitutīvā likuma 9/2021 42. panta 1. punktu un 43. pantu un kura izslēdz no pārbaudes tiesā Eiropas deleģētā prokurora izmeklēšanas pilnvaru īstenošanas ietvaros veiktu pasākumu, kuram nav līdzvērtīgas saiknes ar valsts procesuālajām tiesību normām, kas regulē izmeklēšanas tiesnešu lēmumu apstrīdēšanu izmeklēšanas pilnvaru īstenošanas ietvaros?
4. Vai LES 2. pants, kurā ir nostiprinātas tiesiskumam raksturīgās vērtības, uz kurām balstās Savienība, kopsakarā ar tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesībām uz taisnīgu tiesu saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, kā arī ar LES 19. panta 1. punkta 2. daļā paredzēto efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu Eiropas deleģēto prokuroru aktu pārbaudes tiesā sistēmu, kura gadījumus, kuros ir tiesības apstrīdēt lēmumus, ierobežo līdz noteiktam skaitam gadījumu, kādi minēti Spānijas tiesību aktos, proti, Konstitutīvā likuma 9/2021 90. un 91. pantā?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līguma par Eiropas Savienību 2. un 4. pants, un 19. panta 1. punkta 2. daļa.

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 6., 47., 48., 51. un 52. pants.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 86. panta 3. punkts, 325. panta 1. punkts un 324. panta 4. punkts.

Regulas 2017/1939, ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (turpmāk tekstā – “Regula 2017/1936”) 42. panta 1. un 2. punkts.

Direktīvas 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, 7. pants.

Spriedums, 1986. gada 15. maijs, *Johnston* (222/84, EU:C:1986:206).

Tiesas spriedums, 1990. gada 18. oktobris, *Dzodzi* (C-297/88 un C-197/89, EU:C:1990:360).

Tiesas spriedums, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428).

Tiesas spriedums, 2008. gada 25. jūlijs, *Metock* u.c. (C-127/08, EU:C:2008:449).

Tiesas spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105).

Tiesas spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107).

Tiesas spriedums, 2017. gada 16. maijs, *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373).

Tiesas spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, (C-64/16, EU:C:2018:117).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ley Orgánica 9/2021, de 1 de julio, de aplicación del Reglamento (UE) 2017/1939 del Consejo, de 12 de octubre de 2017, por el que se establece una cooperación reforzada para la creación de la Fiscalía Europea [Konstitutīvā likuma 9/2021, ar ko īsteno Padomes Regulu (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei] (turpmāk tekstā – “Konstitutīvais likums 9/2021”), 42. panta 1. un 3. punkts, 90. un 91. pants .

Ley de Enjuiciamiento Criminal [Kriminālprocesa kodeksa] 410., 420., 433., 311. pants un 766. panta 1. punkts.

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības pamatlīstā izklāsts

- 1 Pret I.R.O. un F.J.L.R. kā *IMDEA Materials* direktoriem tiek veikta izmeklēšana par krāpšanu ar subsīdijām un dokumentu viltošanu procedūrā, ko ar Eiropas deleģēto prokuroru starpniecību veic Eiropas Prokuratūra.
- 2 Y.C. un I.M. B. saņēma naudas summas no uzņēmuma *IMDEA Materials*, kas arī tiek izmeklēts, kuras, iespējams, tika saņemtas no Eiropas finansējuma un kuras, šķiet, nav pietiekami pamatotas.

- 3 *Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid* [Madrīdes Pirmstiesas izmeklēšanas centrālā tiesa Nr. 6] darbojas kā garantiju tiesnesis. Saistībā ar šo tiesvedību Eiropas deleģētie prokurori ar 2023. gada 2. februāra dekrētu izsauca Y.C. un I.M.B. kā lieciniekus.
- 4 I.R.O. un F.J.L. R. pārstāvji tiesvedībā garantiju tiesnesim rakstveidā apstrīdēja 2023. gada 2. februāra dekrētu saistībā ar Y. C. izsaukumu.
- 5 Konstitūtvais likums 9/2021 paredz, ka Eiropas deleģēto prokuroru dekrētus var apstrīdēt garantiju tiesnesim tikai skaidri noteiktos gadījumos. Dekrēts, ar kuru persona tiek izsaukta liecināt, neietilpst šajos gadījumos. Pamatojoties uz to, Eiropas deleģētie prokurori apšaubā, vai I.R.O. un F.J.L. R. iesniegtais apstrīdējums ir apmierināms.
- 6 Tomēr gadījumā, ja šo tiesvedību vadītu nevis Eiropas Prokuratūra ar no tā izrietošajām procesuālajām īpatnībām, bet izmeklēšanas tiesnesis, nav šaubu, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem Y.C. un I.M.B. kā liecinieku izsaukšanu varētu apstrīdēt izmeklēšanā iesaistītās puses.
- 7 Šajā saistībā garantiju tiesnesis, proti, iesniedzējtiesa, apturēja tiesvedību, lai uzdotu iepriekš minētos jautājumus Tiesai prejudiciāla nolēmuma saņemšanai.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 8 Izmeklēšanā iesaistīto pušu pārstāvis iebilst pret Y.C. kā liecinieka nopratināšanu.
- 9 Eiropas deleģētie prokurori uzskata, ka, ņemot vērā viņu rīcībā esošos pierādījumus, Y.C. un I.M.B. būtu jāizsauc kā liecinieki, nevis kā personas, pret kurām notiek izmeklēšana. Turklāt, pēc Eiropas deleģēto prokuroru domām, attiecīgo personu pamattiesības tiek garantētas ar iespēju iesniegt ārkārtas pārsūdzību par procesa atzīšanu par spēkā neesošu, kā paredzēts Konstitūtvā likuma 9/2021 29. pantā.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu pamatojuma motīvu izklāsts

- 10 Saskaņā ar Konstitūtvā likumu 9/2021, ar ko īsteno Regulu 2017/1939, pārsūdzami ir tikai Eiropas deleģēto prokuroru dekrēti, attiecībā uz kuriem šī iespēja ir skaidri paredzēta minētajā Konstitūtvā likumā 9/2021. Eiropas deleģēto prokuroru 2023. gada 2. februāra dekrēts, ar kuru Y.C. un I.M.B. tika izsaukti liecināt, neietilpst paredzētajos gadījumos. Tomēr Regulas 2017/1939 42. pantā ir noteikts, ka Eiropas Prokuratūras procesuālajiem aktiem, ar kuriem ir iecerēts radīt tiesiskas sekas trešām personām, var piemērot pārbaudi valsts tiesās.
- 11 Iesniedzējtiesa uzskata, ka 2023. gada 2. februāra dekrētam ir juridisks spēks attiecībā uz trešajām personām un šajā gadījumā – attiecībā uz personām, kuras ir uzaicinātas liecināt, un personām, pret kurām tiek veikta izmeklēšana.

- 12 Attiecībā uz pirmajām minētajām personām, Y.C. un I.M.B., 2023. gada 2. februāra izsaukums ietekmē viņu tiesības uz brīvību un pārvietošanās brīvību, jo izsaukumā liecināt ir iekļauts pienākums ierasties, kura pārkāpšanas gadījumā var tikt piemērota izsauktās personas aizturēšana un pat izvirzītas apsūdzības par tiesvedības kavēšanu.
- 13 Y.C. un I.M.B. izsaukšana liecināt ietekmē arī viņu tiesības uz aizstāvību, jo saskaņā ar valsts tiesību aktiem lieciniekiem nepienākas advokāta palīdzība, viņiem ir pienākums liecināt pēc labākās sirdsapziņas un būt patiesiem savos apgalvojumos. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā lietā ir pamatoti sagaidāms, ka no Y.C. un I.M.B. kā liecinieku sniegtajām liecībām var izrietēt pierādījumi par viņu līdzdalību izmeklējamajās darbībās, un tādēļ būtu lietderīgi viņus izsaukt uz tiesu tādā statusā, kas ļautu viņiem saņemt advokāta palīdzību pēc viņu izvēles. Y.C. un I.M.B. kā liecinieku sniegtās liecības bez juridiskās palīdzības un pienākuma teikt patiesību pārkāptu Y.C. un I.M.B. tiesības uz aizstāvību gadījumā, kas nav maz ticams, ja viņiem vēlāk tiktu piešķirts izmeklējamu personu statuss šajā tiesvedībā saistībā ar faktiem, par kuriem viņi sniedza liecības.
- 14 Turklāt, iesniedzējtiesa uzskata, ka iespēja iesniegt ārkārtas pārsūdzību par procesa atzīšanu par spēkā neesošu pietiekami negarantē iesaistīto personu kā liecinieku un izmeklēšanā iesaistīto personu pamattiesības, kā arī to nevar noteikt kā parastu procesuālo aktu apstrīdēšanas līdzekli Eiropas Prokuratūras procesā.
- 15 Attiecībā uz izmeklēšanā iesaistītajiem, Y.C. un I.M.B. kā liecinieku liecības ietekmē viņu tiesības uz procesu bez nepamatotas kavēšanās, jo Y.C. jau ir liecinājis šajā tiesvedībā. Turklāt Y.C. un I.M.B. liecības var dot iespēju Eiropas deleģētajiem prokuroriem iegūt apsūdzošus pierādījumus pret izmeklēšanā iesaistītajām pusēm, kas arī ietekmētu viņu procesuālās tiesības.
- 16 Iesniedzējtiesa uzskata, ka valsts tiesībās garantiju tiesnesim paredzētās ierobežojošās Eiropas deleģētā prokurora aktu pārskatīšanas pilnvaras salīdzinājumā ar Regulā 2017/1939 paredzētajām pilnvarām kavē tiesību uz aizstāvību un tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā īstenošanu, kas ir tiesiskuma pamatvērtības, uz kurām ir balstīta Eiropas Savienība.
- 17 Turklāt tas, ka valsts tiesību akti neparedz apstrīdēšanas iespēju saskaņā ar Regulas 2017/1939 42. panta 2. punktu procedūrā, kuras mērķis ir apkarot krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas Eiropas Savienībā, ir šķērslis Eiropas finanšu interešu aizsardzībai.
- 18 Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējtiesa jautā, vai valsts tiesību normas, kas regulē Eiropas Prokuratūras procesuālo aktu apstrīdēšanu, var būt stingrākas par tām, kas ietvertas Regulā 2017/1939, un par tām, kas regulē līdzvērtīgu valsts iestāžu aktu, proti, Spānijas tiesu sistēmas gadījumā – pirmstiesas izmeklēšanas tiesneša aktu, apstrīdēšanu.